

СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

У статті узагальнено поняття стратегічного партнерства на прикладі українсько-польських відносин та сформульована його авторська концепція, на основі якої розглянуто двосторонні відносини у державно-політичній, військовій, економічній та гуманітарній сферах; проаналізовано основні чинники, що впливали на встановлення і динаміку стратегічного партнерства між Україною та Республікою Польща та основні перешкоди на шляху його реалізації; встановлено важливість партнерських стосунків для реалізації національних інтересів обох держав.

Ключові слова: стратегічне партнерство, зовнішня політика України, зовнішня політика Республіки Польща, національний інтерес, співпраця, українсько-польські стосунки.

В статье обобщено понятие стратегического партнерства на примере украинско-польских отношений и сформулирована его авторская концепция, на основе которой рассмотрены украинско-польские отношения в государственно-политической, военной, экономической и гуманитарной сферах; проанализировано основные факторы, которые влияли на становление и динамику стратегического партнерства между Украиной и Республикой Польша и главные препятствия на пути его реализации; установлено важность партнерских отношений для реализации национальных интересов двух стран.

Ключевые слова: стратегическое партнерство, внешняя политика Украины, внешняя политика Республики Польша, национальный интерес, сотрудничество, украинско-польские отношения.

In the article the authorized concept of strategic partnership, which is verified on the up-date relationships between Ukraine and Poland in military, political, economic and humanitarian spheres, is proposed; the main factors, which influenced the start and dynamics of strategic partnership between Ukraine and Poland, are analysed; obstacles on the way of its full realisation are put down. The author concludes that on the modern stage deepening of Ukrainian-Polish relations corresponds with national interests of the states.

Keywords: strategic partnership, foreign policy of Ukraine, foreign policy of Poland, national interest, cooperation, Ukrainian-Polish relations.

Після розпаду Радянського Союзу та із здобуттям незалежності перед Україною постало завдання формування своєї зовнішньої політики, встановлення відносин із іншими державами. Звичайно ж, кожна країна, вибудовуючи свої зовнішньополітичні пріоритети, насамперед, звертає увагу на своїх сусідів. До того ж, новим незалежним державам надзвичайно важко самоствердитись на міжнародній арені в якості повноправних суб'єктів міжнародних відносин без підтримки з боку держав, що належать до категорії стратегічних партнерів або мають потенціал ними стати. Якщо врахувати всі аспекти цього складного і багатопланового явища, то для нашої держави Польща була, є і буде одним із найбільш бажаних стратегічних партнерів. Аналогічно, без незалежної України не буде незалежної Польщі. Саме тому, попри

те, що Україна проводить політику на розбудову відносин з численними державами світу, розвиток багатоаспектних взаємин з Польщею має пріоритетний характер. Це зумовлено важливим місцем Республіки Польщі у зовнішній політиці України, її суттєвою роллю у підтримці регіональної безпеки та помітним впливом на розвиток міжнародної діяльності нашої держави.

Польща не лише об'єктивно покликана стати нашим стратегічним партнером, але й може слугувати моделлю політичних і економічних посттоталітарних трансформацій, а також успішної інтеграції в європейські і євроатлантичні структури. З цієї точки зору, розвиток паритетних конструктивних стосунків може прискорити демократичні транзитивні процеси в Україні. До того ж, при оцінці та прогнозуванні перспективних напрямків розвитку України, використання польського досвіду набирає ще більшої ваги, оскільки за своїми параметрами наші держави є співставленими, їх можна порівнювати, що, у свою чергу, диктує і полегшує налагодження партнерських відносин. Широкі можливості для співпраці двох сусідніх країн зумовлені не тільки геополітичним положенням, але й глибокими історичними, культурними та економічними зв'язками між Україною та Республікою Польща.

Необхідність партнерських відносин між суверенними Україною та Польщею пояснюється сьогодні і власне прагматичними причинами. Перш за все, їх безпосереднім сусідством, з чого випливає низка таких проблем, як спільний кордон і прикордонні зв'язки, гарантії безпеки, торговельний обмін та економічне співробітництво, забезпечення прав національних меншин та ряд інших питань. Добре налагоджені стосунки можуть також створити сприятливий ґрунт для суспільно-економічного розвитку та зміцнення міжнародних позицій обох країн. Адже, навіть після структурних змін останніх років, Польща зберегла значні інтереси на Сході. Значною мірою вони концентруються в Україні.

Та українсько-польське стратегічне партнерство далеко виходить за межі інтересів лише цих двох країн. Україна і Польща – це дві найбільші держави в Центрально-Східній Європі. Стабільність двосторонніх відносин суттєво впливає й на загальноєвропейську і регіональну безпеку, що є надзвичайно важливим для всієї Європи і світу в цілому, оскільки обидві країни виступають диференціальними складовими нової системи безпеки, що формується після розпаду СРСР і зникнення біполярної системи. Вони багато в чому визначають можливості геополітичних перетворень у регіоні Центрально-Східної Європи і його майбутню роль в системі континентальних взаємин.

З набуттям Польщею у 1999 р. членства в НАТО, та у 2004 р. – в ЄС характер українсько-польських відносин почав якісно змінюватися, перетворюючись з відносин між державами з однаковим міжнародно-правовим статусом на відносини з особливим регіональним напрямком по лінії стосунків між НАТО, ЄС та їхніми східними сусідами. Тому без постійного поглиблення співробітництва між двома країнами, що базується на їхній тісній геополітичній залежності одна від одної, по суті, неможливо будувати інтегровану Європу, підтримувати в ній стабільно високий рівень політичної, економічної, енергетичної, продовольчої та екологічної безпеки.

Стосунки між Україною і Польщею, після вступу останньої до ЄС, мають великий вплив не тільки на економічну і політичну ситуацію в цих країнах. Через те, що Україна і Польща є найбільшими центральноєвропейськими країнами, відносини між ними можуть визначити мінімальний стандарт взаємин між членами ЄС і країнами, які не вступатимуть до Євросоюзу в близькій і середньостроковій перспективі. Шляхи розв'язання проблем, пов'язаних із розширенням ЄС, визначені Україною і Польщею, слугуватимуть мінімальним стандартом для розв'язання такого роду проблем меншими країнами. Від рівня інтенсивності і динаміки двосторонніх стосунків значною мірою залежить швидкість, з якою Україна зможе стати повноправним членом європейської та євроатлантичної спільноти, а разом з тим і

подолати економічні й політичні труднощі. Зміцнення стосунків з Польщею сприятиме досягненню стратегічної мети зовнішньої політики України – інтеграції з європейськими та євроатлантичними структурами.

Останні десятиліття стали етапом кардинальних змін загальносвітового та загальноєвропейського масштабів, які суттєво вплинули і на українсько-польський діалог. У результаті розпаду СРСР, зникнення світової соціалістичної системи і відновлення української державності стосунки між українцями та поляками отримали новий позитивний поштовх для подальшого розвитку, виходячи з національних інтересів двох незалежних держав. Негативний потенціал історичного протистояння двох націй поступово відходить на другий план. Польща є єдиною країною регіону ЦСЄ, яка підтвердила свою готовність виступати стратегічним партнером нашої держави у відповідному внутрішньодержавному документі програмного характеру («Стратегія безпеки Республіки Польща»), який був схвалений Урядом Республіки Польща у січні 2000 р.

Українсько-польські взаємини потребують нового наукового осмислення в умовах нової геополітичної ситуації, яка склалася в Європі і світі та змушує наші держави у багатьох випадках спільно підходити до формування і реалізації своєї зовнішньополітичної діяльності. І, власне, проголошення українсько-польського стратегічного партнерства підтвердило необхідність відкоригованих і прогнозованих дій обох країн для забезпечення власних національних інтересів.

Стратегічні відносини між Україною і Польщею можуть виступити засобом, за допомогою якого обидві держави здатні вирішувати власні політичні та економічні завдання в умовах нових геополітичних реалій. Каталізатором двосторонньої активності виступають також процеси розширення Організації Північноатлантичного договору та Європейського Союзу, членами яких вже є Польща і членства в котрих прагне Україна. Обидві держави активно співпрацюють у рамках міжнародних та європейських організацій (ООН, ОБСЄ, Рада Європи, ЦЄІ).

Зовнішня політика Польщі помітно позначилася на процесах формування і розвитку української міжнародної діяльності. Нагадаємо, що Польща першою серед країн світу визнала незалежність України: факт, який об'єктивно доводить переосмислення ролі української державності для польської безпеки.

Стосунки між Україною та Польщею мають значне підґрунтя для розвитку і засновані на чотирьох чинниках, спільних для обох теренів:

1) геополітичному. Україна та Польща знаходяться у так званій «сфері Міжмор'я» – території поміж Балтійським та Чорним морями, на головних транспортних коридорах, що сполучають Північ – Південь та Схід – Захід Євразії, басейни Балтійського та Чорного морів, великі та перспективні нафтові й газові родовища у Середній Азії, Сибіру та Кавказі із споживачами у Європі. На півдні Україна має широкий вихід до незамерзаючої акваторії Чорного моря, а відтак у Середземномор'я та на Близький Схід. І саме через Україну може відбуватися процес реальної, а не декларативної, як досі, економічної інтеграції країн Східної Європи у Європу.

Обидві держави розташовані у регіоні центрально-східної Європи, який, мабуть, є одним з найперспективніших з погляду динаміки розвитку регіоном Європи в найближчому десятиріччі, він дуже вигідно розташований, володіє великими природними і людськими ресурсами. А Україна і Польща – це дві найбільші країни Центральної Європи. Найбільші за територією, найбільші за ресурсами. Україна та Польща – безпосередні сусіди, їхній взаємний кордон доволі довгий;

2) економічному. Україна і Польща були членами єдиної економічно-політичної структури, а їхнє сучасне становище детерміноване структурою національних економік радянської доби. Обидві країни переходять від системи державного управління економікою до вільного ринку і намагаються спільно використовувати досвід

реформування економіки в країнах, які переходять або перейшли від адміністративної економіки до ринкової. Проте Польща на цьому шляху просунулася значно далі, ніж Україна. Саме тому для нас також надзвичайно важливим і цікавим є польський досвід реформування економіки. Економіки обох держав, кожна іншою мірою, потребують економічних інвестицій та економічної допомоги з боку економічно розвинених європейських держав.

Польща та Україна прагнуть до співпраці та членства у європейських економічних структурах, і Польща уже в травні 2004 р. стала членом Європейського Союзу. Наші держави можуть реалізувати великі спільні проекти, які безпосередньо впливатимуть на безпеку не лише України і Польщі, але й на європейську безпеку. Як, наприклад, проект транспортування енергоносіїв з Центральної Азії та Кавказу до Європи через територію України та Польщі, великі транспортні проекти, пов'язані з розбудовою залізниць та автомобільних шляхів між Чорним і Балтійським морями.

Як сусіди, ми потрібні один одному для формування політики щодо нашого регіону, а також задля глобальних процесів, учасником яких стала Центрально-Східна Європа зовсім недавно, і які будуть вирішувати майбутнє світу: вільне переміщення капіталів, зростання значення нових технологій, інформаційна та комунікативна інтеграція.

Попри всі проєвропейські декларації, значну частину своїх економічних інтересів Польща бачить на Сході – у тому числі і в Україні – і не хоче втрачати ці перспективні ринки та впливи в Україні;

3) соціально-демографічному. Обидві держави з огляду на ряд демографічних показників є доволі близькими. Між громадянами обох країн також існують тісні зв'язки;

4) історичному. Звертаючись до історичних витоків зв'язків України та Польщі, можна впевнитися, що попри існування цілого ряду конфронтаційних моментів прослідковується тісна взаємодія та взаємовпливи, а також переплетіння і збагачення двох великих європейських культур протягом цілих століть. Можна віднайти багато спільного в особливостях культурного спадку, темпераментні та менталітеті, у релігійних, культових та соціально-побутових звичаях, традиціях та формах вираження суто народного елемента в піснях, обрядах народів двох країн, які мали особливі почуття симпатії і поваги один до одного.

Ідея українсько-польського стратегічного партнерства має досить давню історію. Та остаточного оформлення вона почала набувати на початку ХХ ст. із проголошенням державної незалежності України та початком розбудови польських державних інституцій. На теренах обох держав у минулому існували спільні державні утворення (польське, польсько-литовське, польсько-українське, російське, німецьке). Подібною була доля України та Польщі в часі Другої світової війни та після її закінчення. Україна та Польща – це держави, котрі у рамках блокового розподілу світу були членами одного й того ж політичного та військового об'єднання – Організації Варшавського договору. Тепер обидві держави переходять від однопартійної до плюралістичної системи та запроваджують демократичні цінності, але кожна з них досягнула різних успіхів та перебуває на різних ступенях розвитку. Обидві держави політично орієнтовані на співпрацю із західноєвропейськими інтеграційними та оборонними структурами і НАТО.

Якщо говорити про реалізацію ідеї українсько-польського стратегічного партнерства в державно-політичній сфері, починаючи з кінця 80-х років, відносини між Україною та Польщею пройшли певну еволюцію і в другій половині 90-х років ХХ ст. вийшли на рівень стратегічного партнерства. Це пов'язано із внутрішнім розвитком українського і польського суспільств, а також із зовнішніми факторами, необхідністю знайти нову формулу безпеки, яка б враховувала інтереси України і Польщі в регіоні Центральної Європи, помітним впливом Росії і західних держав.

Ще за часів існування Радянського Союзу українська та польська сторони почали будувати відносини в умовах неповного суверенітету України, цей період можна назвати підготовчим. Однак сподівання на те, що зі здобуттям можливості провадити незалежну зовнішню політику Польща започаткує дружні й активні відносини з Україною, не виправдалися. Внаслідок боротьби між прихильниками «неопрометеїстської» та «реалістичної» концепції східної політики, а також через політику США у питанні розпаду Радянського Союзу, Польща протягом 1989-1991 років проводила так звану «політику двох доріг», яка була компромісом між прибічниками обох ідей. Цей період характеризувався становленням незалежної Української держави, відсутністю конкретної концепції Заходу і Росії щодо України й зосередженістю польської політики на західному напрямі, становленням двосторонніх міждержавних відносин, актуалізацією проблеми регіональної безпеки у Центральній та Східній Європі.

У другій половині 1993 р. польсько-українські стосунки увійшли в період зниження динаміки взаємних контактів і навіть їхнього охолодження, що тривав до кінця 1995 р. Причинами цього було усвідомлення польською стороною слабкості України й сумніви, що вона зможе зберегти незалежність, глибока економічна криза в Україні, зосередженість зусиль Польщі на вступі до західних структур безпеки, а також суперечливість поглядів української правлячої еліти на ґарантування безпеки держави та відмову від ядерної зброї, негативне ставлення до розширення НАТО, що призвело до міжнародної ізоляції України.

З 1995 р. спостерігалось відчутне покращення двосторонніх взаємин як результат позитивного ставлення України до розширення НАТО на Схід, сфокусування зовнішньополітичних пріоритетів України на зближенні з європейськими інтеґраційними структурами і вихід її з міжнародної ізоляції.

У другій половині 90-х рр. відбувся вихід двосторонніх взаємин на рівень стратегічного партнерства. Державне керівництво України і Польщі прийшло до переконання, що забезпечення національних інтересів обох країн, збереження необхідного рівня регіональної і загальноєвропейської безпеки є можливим за умови дотримання тісних взаємин між двома державами та проведення спільного зовнішньополітичного курсу на стратегічне партнерство. Основними мотивами встановлення відносин стратегічного партнерства між Україною та Польщею стали:

1. Обидві держави володіли співставним економічним, військовим, фінансовим, технологічним та гуманітарним потенціалами, що дозволяло на паритетних засадах встановлювати особливий статус двосторонніх відносин.
2. Обидві держави відігравали ключову роль у регіоні Центрально-Східної Європи та мали спільні погляди на питання розвитку регіональної та європейської безпеки.
3. Обидві держави мали перед собою схожі нереалізовані завдання щодо інтеґрації до європейських та євроатлантичних структур.
4. Обидві держави виявили зацікавленість у довгостроковій співпраці в декількох галузях.

Підтвердженням важливості польсько-української співпраці є офіційний документ «Східна політика Союзу в перспективі його розширення за рахунок держав Центральної та Східної Європи – польська точка зору», підготовлений у жовтні 2003 р. польськими експертами, а також намагання Польщі стати виразником інтересів України в європейських інтеґраційних структурах.

Хоча й не існує окремого документа, в якому б чітко визначалися мета, сфери та засоби реалізації відносин стратегічного партнерства між двома державами, останнім часом напрацьовано ґрунтовну юридично-правову базу розвитку двосторонніх відносин, вироблено механізми реалізації та координації стратегічних інтересів обох держав у різних сферах та створено відповідні механізми.

Слабо розвинена партійна система не сприяла розвиткові жвавих контактів між політичними партіями наших держав, а ті нечисленні контакти, які мали місце, не набули належного розголосу. Часто на заваді подальшої інтенсифікації двосторонніх відносин стоїть і внутрішньополітична ситуація в обох країнах.

В Україні загрозу майбутньому українсько-польських відносин становлять партії як ультраправого крила, так і лівої орієнтації. Інтелектуальним осередком, який розроблятиме концептуальні основи зовнішньополітичного курсу на західному напрямкові, можуть стати представники правоцентристських та національно-демократичних сил.

У Польщі прихильниками більш тісної співпраці з Україною є партія «Конфедерація незалежної Польщі», а також партії «Демократична Унія», «Порозуміння центру», «Ліберально-демократичний Конгрес».

Досить активним, натомість, є співробітництво у військовій сфері. Тут можна назвати багато прикладів взаємовигідної співпраці, як, приміром, створення польсько-українського батальйону та спільна миротворча місія в Іраку. Хоча і в цій сфері є ще над чим працювати, щоб досягнути бажаного рівня.

Що стосується польсько-українського партнерства в економічній сфері, то економічні відносини залишаються недостатньо розвиненими, незважаючи на те, що останнім часом помітно зросла торговельна активність, і позначився ряд позитивних зрушень. Республіка Польща є важливим торговельним партнером для України і перспективним ринком збуту для українських продовольчих і промислових товарів. Польща теж зацікавлена в розвитку економічного співробітництва з Україною як одним із найперспективніших ринків, вихід на який є значно легшим і доступнішим, ніж на європейські. Пріоритетними сферами співпраці в економічній площині є: фармацевтична промисловість; сільське господарство та переробка сільськогосподарської продукції; енергетика й теплопостачання; модернізація транспорту; охорона довкілля. Проте наявні зв'язки не відповідають потенціалу обох країн, а двостороння торгівля тільки тоді використає увесь свій потенціал, коли кожна з держав, насамперед Україна, здійснить реформи, які дадуть змогу реалізувати її економічні можливості.

Сьогодні існують проблеми в економічних контактах України із Польщею, однак цей напрямок слід трактувати як стратегічний та перспективний. Основними перешкодами є невеликі фінансові можливості обох країн, структурна несумісність економік України і Польщі, велика питома вага сировини в торгівлі між ними і незначна частка високотехнологічного співробітництва, недостатній рівень взаємних інвестицій, недостатня кооперація і стимуляція співпраці між представниками ділових кіл обох країн. Утруднює економічні взаємини відсутність в Україні правових підстав для довгострокових іноземних інвестицій, майже повна відсутність приватної власності на землю, брак механізму платежів, нелегальна міграція. Додатковими бар'єрами в розбудові є бюрократизм, хабарництво і криміногенна обстановка, відсутність відповідної інфраструктури. Саме через це й досі не було реалізовано жодного значного спільного економічного проекту. Те, що не існує спільних банків, незначною є кількість українсько-польських підприємств, повільний розвиток торгівлі засвідчують невідпрацьованість механізмів економічних зв'язків між двома країнами.

Удосконалення та перегляду потребує регіональна та транскордонна співпраця, співробітництво в рамках єврорегіонів. Головні проблеми тут – брак фінансів, нерозвиненість місцевого самоврядування та відсутність імплементації принципу субсидіарності на Україні, брак інформаційної політики в цій галузі, погана інфраструктура. У цьому відношенні варто вивчити досвід єврорегіонів, створених на західних кордонах Польщі та досвід єврорегіону «Буг», співпраця між членами якого розвивається досить активно.

Перспективи економічних взаємовідносин Польщі й України широкі й цікаві. Але Україні необхідно провести значні зміни в умовах діяльності бізнесу, а Польщі – виявляти більшу зацікавленість українським ринком. Основи для розвитку подальшого співробітництва непогані. Декілька років поспіль зростають взаємні торгові обороти. Конкретні плоди, контракти і торгівельні угоди, повинні принести такі ініціативи, як виставки, промоції та ярмарки, реалізація спільних проектів, а особисті контакти підприємців будуть додатково зміцнювати господарські зв'язки між Україною та Республікою Польща. Хоча й поволі, починає розвиватись туризм.

Торкаючись українсько-польської гуманітарної співпраці, варто відзначити існування негативних стереотипів у свідомості обох народів, які перешкоджають налагодженню партнерських стосунків на всіх інших рівнях. У цьому відношенні велике значення має діяльність, спрямована на краще взаємопізнання та подолання негативних цих стереотипів. Цьому слугують позитивні публікації в мас-медіа, видання книжок про Україну і Польщу та українсько-польські взаємини, у тому числі перекладів художньої літератури, концерти і виставки українських митців у Польщі і польських в Україні, збереження спільної культурної спадщини. Усе це не здобуло широкої популярності серед українського та польського населення. Проблемним залишається питання повернення культурних та матеріальних цінностей, а також опіка над місцями національної пам'яті. Не достатньо дієвими є і громадські організації, які займаються розвитком співробітництва між Україною та Польщею. Через брак фінансів не реалізуються спільні проекти в галузі охорони довкілля. Не розробленими залишаються питання молодіжного обміну та співпраця між молоддю обох країн.

У випадку України та Польщі важливо також не просто сприяти співпраці між вищими навчальними закладами, слід звернути особливу увагу на такі елементи як політичне навчання, кроскультурне виховання та створення спільних підручників, особливо з історії. Усі ці речі давно присутні у системі освіти Західної Європи, але є певною новинкою для наших держав. Головним об'єктом такої політики є молодь, але не варто забувати й про старші покоління і проводити роботу з ними у цьому ж напрямку.

Для кращого взаєморозуміння між українським і польським народами слід стимулювати діалог між тими, хто впливає на формування громадської думки в обох суспільствах. Необхідно також ширше використовувати і можливості польських громадян українського походження та українських – польського. Вони повинні виступати активними провідниками ідеї якнайтіснішого співробітництва між Україною і Польщею. Зі свого боку, обидві держави мають опікуватися й всіляко підтримувати розвиток національних меншин.

Одним з найуспішніших прикладів реалізації українсько-польської співпраці в гуманітарній сфері є завоювання обома державами права спільно провести європейський чемпіонат з футболу «Євро-2012», однак внутрішньополітичні чинники та невеликі фінансові можливості України та Польщі ускладнюють підготовку до його проведення.

Та, незважаючи на цілий ряд проблем, існують об'єктивні перспективи й зацікавленість у подальшому розвитку стратегічного партнерства між нашими державами. Польща використовує стратегічне партнерство з Україною для того, щоб отримати таке становище у європейських та євроатлантичних організаціях, яке б вирізняло її серед інших держав-членів. Для цього Варшава вирішила взяти на себе роль виразника інтересів країн Східної Європи, передусім України. Україна, зі свого боку, партнерство з Польщею має використати для того, щоб вирівняти історичну асиметрію з Росією, здобути членство в європейському та євроатлантичному співтоваристві й сповна реалізувати свій демократичний потенціал.

Отже, ідея українсько-польського стратегічного партнерства має глибоке коріння. В обох державах навіть у найбільш несприятливих історичних ситуаціях завжди існували діячі, що прагнули до мирного співіснування обох народів і взаємовигідної співпраці між ними. Остаточного оформлення ця ідея почала набувати на початку ХХІ ст. Між Україною та Польщею існує співпраця у декількох стратегічних сферах співробітництва – економічній, політичній, соціально-гуманітарній. Проте у цих сферах досить часто існує і велика кількість проблем. Однак це є допустимим для відносин стратегічного партнерства, оскільки вони якраз і повинні допомогти ефективно вирішувати проблеми між обома сторонами.

Наші держави виробили механізми реалізації та координації своїх стратегічних інтересів у різних сферах, і українсько-польські двосторонні відносини відповідають більшості критеріїв стратегічного партнерства, але одним із головних завдань польсько-українських взаємин продовжує залишатись перехід до контролю виконання відповідних механізмів та реалізації досягнутих домовленостей. Стратегічне партнерство між двома країнами повинно постійно підсилюватися взаємодією у рамках постійно діючих міждержавних механізмів, подальшим зміцненням договірно-правової бази двостороннього співробітництва. Адже лише у політичній та військовій сфері ми можемо говорити про налагодження відносин стратегічного партнерства, хоча динаміка і результативність контактів між органами виконавчої влади двох країн потребують серйозного посилення, а гуманітарна та економічна співпраця мають ще цілий ряд суттєвих недоліків. Іншим негативним чинником, що перешкоджатиме активізації відносин України з Республікою Польща та центральноєвропейським регіоном у цілому, є подальше поглиблення розриву в темпах та результативності реформаторських процесів. Перманентне відставання України від Польщі здатне перетворитися на хронічне, внаслідок чого загалом зменшиться авторитет України як надійного та ефективного партнера.

На заваді налагодження відносин стратегічного партнерства між Україною та Польщею стоять й регіональні розбіжності українського суспільства щодо проблем зовнішньополітичної орієнтації.

Просування Північноатлантичного альянсу та Європейського Союзу на Схід виявилися чинниками, які суттєво позначилися на українсько-польських стосунках. З одного боку, розширення НАТО і ЄС визначали зовнішньополітичну поведінку України і Польщі, однак, з іншого – від рівня взаєморозуміння між двома державами щодо питань євроатлантичної та загальноєвропейської інтеграції залежала швидкість розширення Північноатлантичного об'єднання і просування ЄС на Схід.

Процес розширення ЄС теж здатний суттєво вплинути на перспективи українсько-польського діалогу. І хоча, з одного боку, членство України в цій організації склало б для Польщі конкуренцію за фінансування, інвестиції, ринки збуту спільноти і в цілому увагу з боку впливових країн Заходу. Та, з іншого боку, Польща зацікавлена в українському політичному партнерстві, оскільки Україна перебирає на себе функції «буфера» проти надмірного російського тиску.

Після вступу Польщі до ЄС вона змушена більше уваги приділяти зміцненню і розвитку співпраці саме в цій структурі, найближчим часом це може відвести дещо на другий план польсько-українські стосунки. Тому можливими є певні зміни по відношенню до України з боку Польщі, особливо у сфері зовнішньополітичних стосунків.

Українсько-польські взаємини також значною мірою перебували і перебувають у залежності від політики впливових західних країн, а також США і Росії.

Подальший розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною та Республікою Польща буде відбуватись на тлі серйозних геополітичних змін у регіоні Центрально-Східної Європи, що, у свою чергу, вимагатиме від обох країн нового аналізу і висунення нових завдань у поглибленні двосторонніх відносин. Партнерство між нашими державами може стати ще міцнішим або бути знівельованим.

Підтримка і розвиток нинішнього рівня партнерства між Україною і Польщею значною мірою залежить від збереження нинішніх політичних контактів, зміцнення суспільного діалогу, а також успіху реформаторської політики в Україні. Але, незважаючи на низку проблем, Республіка Польща є вигідним і корисним партнером для України, і відносини з цією країною мають непогане підґрунтя та перспективу для розвитку.

Джерела та література

1. Бахманн К. Україна, Польща та дебати про майбутнє ЄС. Чи польський міст провадить в нікуди? // Україна. Росія, Білорусь: три проекти. Незалежний культурологічний часопис «І». – 2000. – № 18. – С. 14-23.
2. Бжезінський З. Україна й Польща в контексті європейської інтеграції // Стратегічна панорама. – 1998. – № 3-4. – С. 26-29.
3. Боренько Я. Невдала імітація, або Європейська макроідея в польсько-українському мікропросторі // «І». – 2002. – № 22. – С. 12-20.
4. Бурант С. Україна і Польща: до стратегічного партнерства // Політична думка. – 1997. – № 3. – С. 99-111.
5. Васильєв Д., Чекаленко Л. Українсько-польські відносини наприкінці ХХ ст. // Нова політика. – 1998. – № 4 (18). – С. 13-17.
6. Возняк Т. Моделі польсько-українського співіснування: ретроспектива та перспектива // «І». – 1997. – № 11.
7. Гайдуков Л., Александрова Т. Геополітичний чинник у становленні та розвитку відносин України та Республіки Польща // Міжнародна науково-практична конференція «Геополітичне майбутнє України» 19-20 березня 1998 р. – Київ: Дипломатична академія наук при МЗСУ. Інститут міжнародних відносин Національного університету ім. Т. Шевченка, 1998. – С. 87-92.
8. Глібов В., Горун Д. Українсько-польські взаємини в пострадянський період // Політика і час. – 1997. – № 5-6. – С. 15-21.
9. Євроатлантичний вибір і система національної безпеки України і Польщі (матеріали «круглого столу») // Економічний часопис. – 2000. – № 10. – С. 3-26.
10. Засади стратегічного партнерства (матеріали «круглого столу») // Політика і час. – 2001. – № 1. – С. 84-92.
11. Засади стратегічного партнерства (матеріали «круглого столу») // Політика і час. – 2001. – № 2. – С. 26-36.
12. Засади стратегічного партнерства (матеріали «круглого столу») // Політика і час. – 2001. – № 3. – С. 40-52.
13. Зеленько Г. Навздогінна модернізація: досвід Польщі та України. – Критика, 2003. – 215 с.
14. Зельке К., Глапінський А. Україна і Польща після розширення НАТО: геополітичний вимір // Політична думка. – 2000. – № 1. – С. 101-110.
15. Batowski H. Z polityki międzynarodowej XX wieku. – Kraków, 1979. – 464 s.
16. Brzezinski I. Polish-Ukrainian relations: Europe's Neglected Strategic Axis // Survival. – 1993. – S. 18-25.
17. Brzezinski I. Polska i Europa, Ukraina // Przegląd polityczny. – 1994. – № 23. – S. 72-76.
18. Brzezinski Z. Ukraine's Critical Role in the Post-Soviet Space // Ukraine in the World. Studies in the International Relations and Security Structure of a Newly Independent State / Ed. by L. Hajda. – Cambridge, 1998. – P. 3-8.
19. Burant S. International Relations in a Regional Context: Poland and its Eastern Neighbors – Lithuania, Belarus, Ukraine // Europe-Asia Studies. – 1993. – Vol. 45, № 3. – P. 395-418.
20. Burant S. Poland, Ukraine, and the Idea of Strategic Partnership. – Pittsburgh: The Center for Russian and East European Studies, 1999. – 45 p.
21. Cziomer E., Zybliekiewicz L. Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych. – Warszawa-Kraków, 2001. – 366 s.
22. Kronika stosunków międzynarodowych Polski. Ukraina // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 1999. – 2000. – S. 366-367.
23. Krzemiński A. Partnerzy niepełnokaloryczni // Polityka. – 2001. – № 29. – S. 3-10.
24. Madera A. Polska Polityka Zagraniczna. Europa Środkowo-Wschodnia 1989-2003. – Kraków, 2003. – 328 s.
25. Surmacz B. Współczesne stosunki polsko-ukraińskie. Politológiczna analiza traktatu o dobrym sąsiedztwie – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2002. – 267 s.